

לאחר התליות בקהיר

ההתמנות

נסיון לחשבון נפש לאומי

היריעה על תלית שני הנאשמים בקאהיר, לפני שבוע, הרעידה את לבם של כמעט כל אזרחי ישראל. היה זה הלם, שחייב גם את האדישים לפקוח עיניים, לראות את האפלה הסוגרת על המדינה מכל עבר. מעולם לא היה מצב המדינה כה חשוך. היא נשארה כמעט ללא ידיד אחד בעולם כולו. בזה אחר זה הפנו לה כל הגורמים החשובים בעולם, משני עברי המיתרם הבינלאומי, את גבם.

הברית, כרוך ומותנה בכל שאר חלקי מדינות זו. אמריקה הקריבה את ישראל על מזבח סגירת שרשרת הבסיסים מסביב לברית המועצות. החרוץ הנחיתה על ישראל מכה עולבנית צורבת: היא סרבה אפילו לזכות עם ישראל את הברית הצבאית ששרת הציפי לה חינם.

ברית המועצות: רוחות קרירות

לפי ההגיון המוסטטי, התרחקות אמריקאית היתה צריכה להביא בחיבה התקרבות סיבטיית. הגיון זה לא התגשם אף הוא.

אמנם, ברית המועצות נטשה את הקו האנטי-ישראלי החרוץ שהיה תוצאה מקרית של יחסיה הפנימיים בסוף תקופת סטאלין. היחסים הדיפלומטיים חודשו, פה ושם הוחלפו גייסות של רצון טוב. אולם היתה זאת במקרה הטוב ביותר עמדה דיפלומטית קרירה והגונה. ירחי-הדבש של ימי תש"ח, עם משלוחי הנשק הגדולים מצ'כיה, לא חזר שנית. מרכזי אורן, אותו איש בעל סמליות טראגית, נשאר כלאו.

ברית-המועצות באבקה קשה על ידידות עמי ערב. היא לא היתה מוכנה לעשות שום צעד שיכול היה להפריע לאמץ זה.

כך התהדקה הגורמת-הבידוד המוחלטת מסביב לישראל. מלבד חלומות של דומיניון בריטי, שאיש לא התיחס אליהן ברצינות, ופחות מכולם האנגלים עצמם, וההישענות על משענת הקנה הרצוף הצרפתי, היה המצב חשוך וצונן.

בין כל הכסאות

לפני חמש שנים הודמן אחד מאנשי מערכת העולם הזה לשיחה בלתי-רשמית עם הרוזן ספורצה המנוח, שהיה אז אחד מראשי איטליה האחר-פאשיסטית. השגיאה שלכם היא, אמר בטוב-לב, שאתם רוצים לרקוד על יותר מדי חתונות. אתם צריכים להחליט לאן אתם שייכים: לאירופה או לאסיה, לעמי הים התיכון או לאוקיינוס האטלנטי.

ב יסדהדעת הניח המדינאי הישש את אצבעו על נקודת-הת רפה: מיום היווסד המדינה לא היתה לה מדיניות לאומית יסודית. היא לא ידעה מעולם לאן היא שייכת, לאן היא הולכת. עתה היא יושבת בין כל הכסאות.

מבחינה זו אין כל הבדל בין דויד בן-גוריון לבין משה שרת. עסקני מפלגות יכולים להתחכך בקול-קולות מי מדי-שניים מוכשר יותר. אהודי בי. גיי. יכולים להשמיע את שרת, לטעון שהכל היה קורה אחרת לולא היה משיחם יורד לשדה בקר. אולם אין כאן שום בעיה של אישים. לו נשאר בכך גוריון בשלטון, לא היה נוהג אחרת מאשר שרת. המסגרת הרוחנית של שניהם וההתבטחה הרוחנית היא הקובעת.

ערב-בחירות אינה שעה נוחה לויכוח לאומי אמיתי, לחשבון הנפש של מדינה. אולם סכנות המחזר זועקות אל לב השמייים, והן לא יחכו לגמר מערכת-ההשמצות ותחרות-הסיסמאות הנבובות.

להנהיג, פירושו לבחור! אמר פיאר מנדס-פראנס, המדינאי המפוכח, שסולק השבוע זמנית מכס ראש-הממשלה של צרפת. הוא רצה לומר: כל אדם יכול לרקוד על עשר חתונות. אולם המנהיג האמיתי חייב לבחור בדרך האחת, להנהיג את עמו בדרך עקבית זו, חרף כל המכשולים אשר לפניו והפני-חיים הקורצים משני הצדדים.

שעת-המבחן לא תהיה בשנה הבאה. היא לא תהיה בחודש הבא, שעת-המבחן היא כאן. האנקה האחרון-נה של תלוי קאהיר בישרה סמלית את בואה.

לכל מי שרצה לשמוע: איטליה מושיטה את ידה לארצות-ערב.

דמות יסטיכונית נוספת, שהופיעה לפתע במרחב, היה המרשל יוסף טיטו, שהתראה עם גמאל עבד אל-נאסר שבוע אחרי התליות בקאהיר, הבטיח לחזור לביקור רשמי עוז השנה. אמנם רמו המרשל כי היה מוכן לפעול למען השלום במרחב. אולם הוא לא נמנע מלגלות לאיזה צד הוא מייחס חשיבות רבה יותר, הוא לא ביקר בישראל, גם לא הבטיח ביקור בעתיד.

בין תורכיה ויוגוסלביה שוכנת יוון, שלא שלחה מעולם נציג דיפלומטי לישראל. כי ליוון יש מעוט לאומי גדול במצריים, וקשרה עם מדינה זו ישן ולבבי.

אסיה: האכזבה הגדולה

האכזבה הגדולה של מדינות-החוף הישראלית היתה ברחבי אסיה.

ישראלים רבים חלמו עוד לפני הקמת המדינה על הצטרפות הישוב לעולם האסייתי המתעורר, למרחב-רבתי הקיסם שציינו העיקרי הוא שרי גוהרלאל ניהרו. נעשתה עבודה סבלנית וארוכת-טווח. נקשרו יחסים. הוכנו היסודות. אולם בהגיע שעת החתונה, לא הופיע החתן לחופה.

היחסים האסיאתיים של ישראל התפוררו לחלוטין בשנה האחרונה. רק מדינה אחת מעטת-השפעה על מערכת עולם, בורמה, נשארה. כל האחרות שיתפו פעולה להנחית סטירת-לחי מצלצלת לישראל, בסרבן אף להזמינה לוועידת כל עמי אסיה ואפריקה.

בינתיים מתהלך רומאן עז בין הודו ומצריים. בשעתו ביקר ניהרו בתעלת סואץ, התרועע עם מוחמד נאג'יב. הוא הוריש יחסים אלה, בצורה הדוקה עוד יותר, למעריצו עבד אל-נאסר. אינווניה המוסלמית ופאקיסטאן המוסלמית לא הסתירו מעור-לם מי בן-בריתם במרחב.

אסיה, איך השמש העולה, סגרה את שעריה לפני ישראל.

ארצות-הברית: רומא החדשה

מאחורי רוב התהליכים האלה עומדת המעצמה הגדולה אשר מעבר לים.

היחסים בין ישראל וארצות-הברית בדור זה מתחילים לדמות יותר ויותר ליחסים ששררו בימי הבית השני בין ממלכת ישראל והאימפריה הרומאית.

בשעת המרד הגדול נגד יוון, פנו החשמונאים אל הסינאט הרומאי, ביקשו את עזרתו ונענו ברצון, כשם שנציגי הישוב נעזרו בסנאט האמריקאי בימי המאבק נגד המנדט הבריטי. כשהופיע המצביא הרומאי פומפיוס, בארץ-ישראל, נתקבל בהתלהבות כגואל וכמושע — כשם שהתייחסו רוב הישרא-לים לנשיא הארי טרומאן. אולם אחרי פומפיוס באו הקיסרים — עד לטיטוס והדריאנוס.

רוב הישראלים התרגלו לראות ביידידות האמריקאית כמעט תופעת-טבע. היתה זאת טעות. התמיכה בישראל באה כמעט כולה מידי איש אחד: הנשיא טרומן. היא באה חרף התנגדות הנמרצת של הדיפלומטים והגנרלים. טרומן הלך, הגנרלים נשארו.

כיום פועלת ארצות-הברית בגלוי ובאופן עקבי נגד ישראל. על ישראל להבין שאין זה מקרה, הניתן לשינוי מקרי. אין זה אלא חלק מן התפיסה הפוליטית העולמית של ארצות-

ישנם כשלונות פוליטיים המעוררים את הקריאה: יוחלף שר-החוץ. ישנן תבוסות מדיניות המצדיקות את התביעה: תתפטר הממשלה. אולם אשר קרה בשבועות האחרונים למדינת ישראל הוא עד אין שיעור יותר חמור. הוא נוגע ליסודות המדיניות הלאומית בכללה. הוא מחייב, הוא מצדיק רק תביעה גדולה אחת: חשבון-נפש לאומי.

המאזן הצבאי: סחמיר

למדינה שקמה בסערות-קרב, ושמלחמתה טרם נסתיימה רשמית עד היום, מאזן-הכוחות הצבאי הוא נתון ראשון בכל חשבון. מאזן זה הולך ומחמיר מיום ליום.

פילוג עמוק מפצל ברגע זה את העולם הערבי. אולם הכותרות היומיומיות אסור שיסתירו מעיני האזרח את המציאות החשובה יותר: מצפון ומדרום מתחזקים צבאות ערב.

כמורית נשק מדאיגות זורמות ברגע זה למחשני הצבא העיראקי והצבא המצרי. התלטה של ארצות-הברית לזיין את הערבים עברה לשלב של ביצוע. בבצרה התקיים החודש טכס צנוע, בו מסר הקולונל הנרי ואן-אומר, ראש המשלחת הצבאית האמריקאית, את הצידו הראשון לידי העיראקים. אותה שעה מוסרים הבריטים בזה אחר זה לידי המצרים את הבסיסים החשובים של סואץ, שהיו פעם עמודי-השדרה לעתודה האיסטראטגית הבריטית האזרית, יחד עם שדות-התעופה (ראה בעמודים הבאים).

לא יתכן כל ספק שכל הצידו הזה מופנה נגד ישראל — ונגד ישראל לבדה. איש אינו משלה את עצמו שיש ערן כל שוא לכוחות ערב במלחמה אפשרית נגד הצבא הסובייטי. הנשק הוא שוחד — שוחד למען בטחון אוצרות-הנפט הדרו-שים למערב, שוחד להקמת בסיסים גדולים של המערב בע-תיד.

צידו צבאי" הן שתי מלים פרוזאיות. אולם משמעותן המעשית פשוטה ואכזרית: טאקיים חיושים, מטוסים סילון, ציוד לצנחנים, תותחים, מכוניות-משא; מכוניות-ממות העלולות לעמוד מחר מול החייל הרגלי העברי. לא יכולה להיות שום אשליה: אם אמנם לא יחול שינוי מהפכני ביחסי המרחב, יהפוך הטיבוב השני לחדאות מוחלטת ברגע שבידי ארצות-ערב תהיה-עליונות צבאית מרערת.

הים התיכון: ים עוין

לעומת איבתן הישנה של ממשלות ערב, איבתן של מדינות הים התיכון היא חידוש.

משך שנים השתעשעה ישראל בתקוה, כי תורכיה, האויבת המסורתית של התנועה הלאומית הערבית, היא ידידה טבעית לישראל. תקוה זו נתגלתה החודש כאשליה מסוכנת. תורכיה הושיטה את ידיה לעיראק, סולה לעבר כל שאר ארצות-ערב. היא היתה מוכנה לשלם את המחיר: הפקרת ישראל. למענה היה זה מחיר זול, לעומת היתרון המכריע: הכטפת גבולה הדרומי, תיאום צבאי בינה לבין חילות ערב.

עדן מנדס לא נח על עלי הדפנה של בגדד. הוא המשיך בדרכו לאיטליה. בזאת שפך אור על התפתחות חדשה נוספת, גם היא הרתיאסונית: הצטרפות איטליה לחזית האנטי-ישרא-לית (ראה בעמודים הבאים). אותה שעה ביקר לודוביציה בני-בנוטי, סגן שר-החוץ האיטלקי, בלבנון, הזמין את הנשיא כאמיל שאמעון, לביקור רשמי אצל נשיא איטליה. הוא רמו